

THÀNH PHẦN LOÀI VE SÀU (HEMIPTERA: CICADIDAE) Ở VƯỜN QUỐC GIA BẠCH MÃ, THỪA THIÊN-HUẾ

HUYỀN VĂN KÉO

Vườn Quốc gia Bạch Mã

PHẠM HỒNG THÁI

Bảo tàng Thiên nhiên Việt Nam,

Viện Hàn lâm Khoa học và Công nghệ Việt Nam

Vườn Quốc gia (VQG) Bạch Mã từ lâu đã được biết đến là nơi có sự đa dạng về khu hệ động vật nói chung và côn trùng nói riêng do chỉ trong một diện tích không lớn nhưng có nhiều kiểu sinh cảnh khác nhau. Ngoài ra, VQG Bạch Mã lại nằm trong vùng tiếp giáp địa lý sinh vật giữa Bắc và Nam Việt Nam, và giữa dãy núi Trường Sơn và vùng đồng bằng ven biển.

Phạm Hồng Thái (2004) ghi nhận 3 loài có mặt tại VQG Bạch Mã: *Pomponia linearis* (Walker, 1850); *Platylomia operculata* Distant, 1913 và *Dundubia terpsichore* (Walker, 1850). Phạm Hồng Thái (2005a) ghi nhận bổ sung loài *Cryptotympana holsti* Distant, 1904 cho VQG Bạch Mã; Phạm Hồng Thái (2005b), ghi nhận sự có mặt của loài *Huechys sanguinea* (De Geer, 1773). Pham & Yang (2009) đã ghi nhận bổ sung 5 loài ở VQG Bạch Mã. Trong bài báo này, chúng tôi đưa ra danh lục các loài ve sầu đã ghi nhận cũng như dựa trên mẫu vật qua một số đợt điều tra, khảo sát thực địa.

I. VẬT LIỆU VÀ PHƯƠNG PHÁP NGHIÊN CỨU

Mẫu vật của các loài ve sầu được thu thập tại Vườn Quốc gia Bạch Mã, tỉnh Thừa Thiên-Huế bằng phương pháp vợt và bẫy đèn. Mẫu vật nghiên cứu hiện đang lưu giữ tại Bảo tàng Thiên nhiên Việt Nam. Hệ thống phân loại dựa trên hệ thống của Moulds (2005) và Lee (2008).

II. KẾT QUẢ VÀ THẢO LUẬN

Kết quả nghiên cứu đã ghi nhận có 15 loài ve sầu, 11 giống, 7 tộc, thuộc cả 3 phân họ ve sầu có mặt tại VQG Bạch Mã, tỉnh Thừa Thiên-Huế. Trong số đó có 5 loài được ghi nhận mới cho VQG Bạch Mã, cụ thể *Platycleura hilpa* Walker, 1850; *Platycleura coelebs* Stål, 1863; *Cryptotympana mandarina* Distant, 1891; *Dundubia hainanensis* (Distant, 1901) và *Katoa chlorotica* Chou & Lu, 1997; có 2 loài, *Gaeana annamensis* Distant, 1913 và *Meimuna microdon* (Walker, 1850) mới chỉ ghi nhận có mặt tại VQG Bạch Mã. Dưới đây là danh sách loài ve sầu ở VQG Bạch Mã.

Họ Cicadidae

Phân họ Cicadinae

Tộc Platycleurini

Giống *Platycleura* Amyot & Serville, 1843

Platycleura Amyot & Serville, 1843, Hist. Nat. Ins. Hem., 465.

Loài chuẩn: *Cicada stridula* Linnaeus, 1758, Syst. Nat., Hem., 1: 438.

1. *Platycleura hilpa* Walker, 1850

Platycleura hilpa Walker, 1850: 6; Jacobi, 1905: 427; Distant, 1906b: 13; Distant, 1912c: 11; Kato, 1932: 148; Schmidt, 1932: 118; Chen, 1933: 4; Wu, 1935: 2; Liu, 1977: 77; Lee, 2008: 3; Pham & Yang, 2009: 13.

Platypleura (Platypleura) hilpa: Metcalf, 1963a: 58.

Mẫu vật nghiên cứu. Thừa Thiên-Huế: 1 mẫu đực, 2 mẫu cái: VQG Bạch Mã, 12.vii.2011, 600 m.

Phân bố:

- *Trong nước*: Hà Giang, Vĩnh Phúc, Phú Thọ, Hà Nội, Hà Nam, Nam Định, Quảng Ninh, Hải Phòng

- *Thế giới*: Trung Quốc, Nhật Bản.

2. *Platypleura coelebs* Stål, 1863

Platypleura coelebs Stål, 1863: 573 [TL: India orient]; Chen, 1933: 4; Lee, 2008a: 3; Pham&Yang, 2009: 13.

Platypleura (Poecilopsaltria) coelebs: Metcalf, 1963a: 74 [Tonkin].

Mẫu vật nghiên cứu. Thừa Thiên-Huế: 1 mẫu đực, VQG Bạch Mã, 14.vii.2011.

Phân bố:

- *Trong nước*: Quảng Trị, Thừa Thiên-Huế.

- *Thế giới*: Trung Quốc, Ấn Độ.

Tộc *Cryptotympanini* Handlirsch, 1925

Giống *Cryptotympana* Stål, 1861

Cryptotympana Stål, 1861: 613.

Loài chuẩn: *Tettigonia pustulata* Fabricius, 1787.

3. *Cryptotympana mandarina* Distant, 1891

Cryptotympana mandarina Distant, 1891: 86; Jacobi, 1905: 431; Distant, 1916: 3; Distant, 1917a: 101; Kato, 1926: 31; Kato, 1927: 24; Kato, 1930: 54, 63; Kato, 1932: 208, 214, 266; Chen, 1933: 13; Wu, 1935: 8; Metcalf, 1963a: 364; Liu, 1977: 95; Hayashi, 1987b: 74; Pham, 2005b: 233; Sanborn *et al.*, 2007: 9; Lee, 2008: 5; Pham & Yang, 2009: 13.

Cryptotympana mimica Distant, 1917b: 319; Metcalf, 1963a: 366.

Mẫu vật nghiên cứu. Thừa Thiên-Huế: 2 mẫu cái: 14.vii.2011, 1100 m.

Phân bố:

- *Trong nước*: Bắc Kạn, Hà Nội, Hà Tĩnh, Hải Phòng, Hoà Bình, Lạng Sơn, Ninh Bình, Phú Thọ, Quảng Bình, Quảng Nam, Quảng Trị, Thanh Hoá, Thừa Thiên-Huế, Tuyên Quang, Vĩnh Phúc.

- *Thế giới*: Trung Quốc, Thái Lan, Mianma, Lào, Campuchia.

4. *Cryptotympana holsti* Distant, 1904

Cryptotympana holsti Distant, 1904b: 331; Distant, 1917a: 101; Kato, 1932: 208; Metcalf, 1963a: 354; Hayashi, 1987b: 79; Pham, 2005b: 233; Lee, 2008: 5; Pham & Yang, 2009: 13.

Cryptotympana vitalisi Distant, 1917b: 319, 320; Metcalf, 1963a: 370.

Mẫu vật nghiên cứu. Thừa Thiên-Huế: 1 đực, VQG Bạch Mã, 1200 m, v.2003.

Phân bố:

- *Trong nước*: Yên Bái, Vĩnh Phúc, Phú Thọ, Lai Châu, Hà Nội, Hà Nam, Ninh Bình, Thừa Thiên-Huế.

- *Thế giới*: Trung Quốc, Lào, Campuchia.

Tộc Polynurini

Giống *Formotosena* Kato, 1925

Formotosena Kato, 1925, Trans. Nat. Hist. Soc. Taiwan, 15: 59

Loài chuẩn: *Tosena seebohmi* Distant, 1904, Ann. Mag. Nat. Hist., (7) 14: 301.

Phân bố: Trung Quốc, Nhật Bản, Việt Nam.

5. *Formotosena seebohmi* (Distant, 1904)

Tosena seebohmi Distant, 1904, Ann. Mag. Nat. Hist. (7)14: 301.

Formotosena seebohmi: Kato, 1925, Trans. Nat. Hist. Soc. 15., (77): 60; Pham & Yang, 2009: 7.

Mẫu vật nghiên cứu. Thừa Thiên-Huế: 4 đực, 1 cái, VQG Bạch Mã, 1300 m, 8.vi.2002.

Phân bố:

- *Trong nước*: Vĩnh Phúc, Hoà Bình, Thừa Thiên-Huế.

- *Thế giới*: Trung Quốc, Nhật Bản.

Tộc Gaeanini

Giống *Gaeana* Amyot & Serville, 1843

Gaeana Amyot & Serville, 1843, Hist., Hem: 463.

Loài chuẩn: *Cicada maculata* Drury, 1773, Illustr. Nat. Hist. 2: 68.

Phân bố: Oriental region.

6. *Gaeana cheni* Chou & Yao, 1985

Gaeana cheni Chou & Yao, 1985, Entomotax. VII (2): 129; Pham & Yang, 2009: 6

Mẫu vật nghiên cứu. Thừa Thiên-Huế: 1 cái, VQG Bạch Mã, 1300 m, 24.iii.2001.

Phân bố :

- *Trong nước*: Quảng Trị, Thừa Thiên-Huế.

- *Thế giới*: Trung Quốc.

7. *Gaeana annamensis* Distant, 1913

Gaeana annamensis Distant, 1913c: 562 [TL: Frontier of Lào, East Annam]; Distant, 1914: 29; Distant, 1917a: 101; Moulton, 1923: 149; Metcalf, 1963b: 592; Lee, 2008: 7; Pham & Yang, 2009: 13.

Mẫu vật nghiên cứu. Thừa Thiên-Huế: 2 đực, VQG Bạch Mã, 1300 m, 24. iii.2001, Hoàng Vũ Trụ.

Phân bố:

- *Trong nước*: Thừa Thiên-Huế.

- *Thế giới*: Lào, Campuchia.

Giống *Becquartina* Kato, 1940

Becquartina Kato, 1940d: 203. Loài chuẩn: *Gaeana electa* Jacobi, 1902.

Phân bố: Oriental region.

8. *Becquartina electa* (Jacobi, 1902)

Gaeana electa Jacobi, 1902: 20 [TL: Montes Mau-Son, Tonking]; Jacobi, 1905: 432; Distant, 1906b: 102; Distant, 1914: 29; Schmidt, 1932: 130; Kato, 1934: 147; Metcalf, 1963b: 593.

Becquartina electa: Boulard, 2005d: 137; Sanborn *et al.*, 2007: 27; Lee, 2008: 7; Pham & Yang, 2009: 13.

Mẫu vật nghiên cứu. Thừa Thiên-Huế: 1 đực, 2 cái, VQG Bạch Mã, 1300 m, Cic0198, Cic0200, Cic0370, v.2003.

Phân bố:

- *Trong nước:* Hoà Bình, Lạng Sơn, Thừa Thiên-Huế.

- *Thế giới:* Trung Quốc, Thái Lan.

Tộc Cicadini

Giống *Pomponia* Stål, 1866

Pomponia Stal, 1866, Hem. Afr. IV, 6.

Loài chuẩn: *Dundubia linearis* Walker, 1850, List Hom., 1: 48.

Phân bố. Oriental region.

9. *Pomponia linearis* (Walker, 1850)

Dundubia linearis Walker, 1850: 48 [TL: unknown].

Pomponia fusca: Jacobi, 1905: 430; Distant, 1917a: 101; Moulton, 1923: 112; Sanborn *et al.*, 2007: 28 (nec Olivier, 1790). (= *Pomponia picta* (Walker, 1868))

Pomponia linearis: Moulton, 1923: 110, 167; Metcalf, 1963b: 845; Hayashi, 1984: 55; Lee and Hayashi, 2003b: 383; Pham, 2004: 62; Duffels and Hayashi, 2006: 197; Sanborn *et al.*, 2007: 28; Lee, 2008: 9; Pham & Yang, 2009: 14.

Mẫu vật nghiên cứu. Thừa Thiên-Huế: 1 đực, VQG Bạch Mã, 600 m, 9.vi.2002; 1 đực, VQG Bạch Mã, Thừa Thiên-Huế, Cic0366, v.2003.

Phân bố:

- *Trong nước:* Vĩnh Phúc, Ninh Bình, Thừa Thiên-Huế.

- *Thế giới:* Trung Quốc, Ấn Độ, Mianma, Thái Lan, Lào, Campuchia, Bangladesh, Nepal, Nhật Bản, Philippin, Malaixia, Xingapo, Ấn Độ.

Giống *Meimuna* Distant, 1905

Meimuna Distant, 1905a: 67. Loài chuẩn: *Dundubia tripurasura* Distant, 1881.

Phân bố. Oriental region.

10. *Meimuna microdon* (Walker, 1850)

Dundubia microdon Walker, 1850: 55.

Cosmopsaltria microdon: Jacobi, 1905: 428.

Meimuna microdon: Distant, 1917a: 101; Metcalf, 1963b: 654; Lee, 2008: 13; Pham & Yang, 2009: 14.

Mẫu vật nghiên cứu. Thừa Thiên-Huế: 1 đực, VQG Bạch Mã, 1300 m, v.2003.

Phân bố:

- *Trong nước*: Thừa Thiên-Huế.

- *Thế giới*: Trung Quốc, Ấn Độ.

Giống *Platylomia* Stål, 1870

Platylomia Stål, 1870: 708 (as a sub Giống of *Cosmopsaltria*). Loài chuẩn: *Cicada flavida* Guérin-Méneville, 1834 (Java and Sumatra).

Phân bố. Oriental and Australian regions.

11. *Platylomia operculata* Distant, 1913

Platylomia operculata Distant, 1913c: 559 [TL: Indo-Trung Quốc]; Distant, 1917a: 101; Metcalf, 1963b: 623; Boulard, 2005b: 36; Sanborn *et al.*, 2007: 23; Lee, 2008: 17; Pham & Yang, 2009: 15.

Platylomia radha: Distant, 1917a: 101; Metcalf, 1963b: 623; Chou *et al.*, 1997: 255; Beuk, 1998: 152; Pham, 2004: 64 (nec Distant, 1881).

Mẫu vật nghiên cứu. Thừa Thiên-Huế: 3 đực, VQG Bạch Mã, 1300 m, 9.vi.2002.

Phân bố:

- *Trong nước*: Lào Cai, Vĩnh Phúc, Thanh Hoá, Thừa Thiên-Huế.

- *Thế giới*: Trung Quốc, Ấn Độ, Mianma, Lào, Campuchia, Thái Lan.

Giống *Dundubia* Amyot & Audinet-Serville, 1843

Dundubia Amyot & Audinet-Serville, 1843: 470.

Loài chuẩn: *Tettigonia vaginata* Fabricius, 1787 (Sumatra).

12. *Dundubia terpsichore* (Walker, 1850)

Cephaloxys terpsichore Walker, 1850: 239 [TL: East Indies].

Dundubia terpsichore: Overmeer & Duffels, 1967: 53; Chou *et al.*, 1997: 249; Pham, 2004: 63; Sanborn *et al.*, 2007: 18; Lee, 2008a: 17; Pham & Yang, 2009: 15.

Dundubia mannifera: Breddin, 1901: 25 (nec Linnaeus, 1754). [*nomen nudum*].

Dundubia mannifera var. *terpsichore*: Distant, 1917a: 101.

Dundubia vaginata: Moulton, 1923: 83; Metcalf, 1963a: 534; Pham, 2004: 64 (nec Fabricius, 1787).

Dundubia vaginata var. *terpsichore*: Metcalf, 1963a: 539.

Mẫu vật nghiên cứu. Thừa Thiên-Huế: 1 mẫu đực, 1 mẫu cái, VQG Bạch Mã, 1300 m, v.2003.

Phân bố:

- *Trong nước*: Hà Tĩnh, Quảng Trị, Thừa Thiên Huế.

- *Thế giới*: Trung Quốc, Ấn Độ, Mianma, Lào, Campuchia, Thái Lan.

13. *Dundubia hainanensis* (Distant, 1901)

Cosmopsaltria hainanensis Distant, 1901: 247.

Platylomia hainanensis: Distant, 1906b: 61; Distant, 1912c: 49; Kato, 1932: 166; Chen, 1933: 18; Wu, 1935: 13; Kato, 1940c: 18; Metcalf, 1963b: 619.

Dundubia hainanensis: Beuk, 1996: 143; Chou *et al.*, 1997: 248; Pham, 2004: 64; Lee, 2008: 18; Pham & Yang, 2009: 15.

Mẫu vật nghiên cứu. 1 mẫu cái, VQG Bạch Mã, vi.2011.

Phân bố:

- *Trong nước*: Cao Bằng, Vĩnh Phúc, Hà Nội, Quảng Ninh, Thanh Hoá, Hà Tĩnh, Quảng Nam, Quảng Trị, Thừa Thiên-Huế, Quảng Bình.

- *Thế giới*: Trung Quốc, Thái Lan.

Phân họ Cicadettinae

Tộc Huechysini

Giống *Huechys* Amyot and Audinet-Serville, 1843

Huechys Amyot and Audinet-Serville, 1843: 464. Loài chuẩn: *Cicada sanguinea* de Geer, 1773.

Phân bố. Oriental and Malayan regions.

14. *Huechys sanguinea* (De Geer, 1773)

Cicada sanguinea de Geer, 1773: 221 [TL: Trung Quốc].

Huechys sanguinea: Distant, 1892, Monogr. Orient Cicad., Part 5-7: i-xiv, 112.

Tettigonia sanguinolenta Fabricius., 1775, Syst. Syst. Ent.,(15): 681.

Tettigonia philaemata Fabricius., 1803, Syst. Rhyng.: 42.

Huechys sanguinea: Jacobi, 1905: 433; Distant, 1917a: 101; Moulton, 1923: 150; Schmidt, 1932: 132; Wu, 1935: 23; Pham, 2005a: 217; Lee, 2008: 21; Pham & Yang, 2009: 15.

Huechys (Huechys) sanguinea: Metcalf, 1963c: 25.

Huechys [sic] *aurantiaca* Distant, 1917b: 319. [*nomen nudum*]

Huechys sanguinea var. *aurantiaca*: Metcalf, 1963c: 32. [*nomen nudum*]

Huechys (Huechys) quadrispinosa Haupt, 1924: 213 [TL: Annam; Vorderindien; Burma; Assam; Sumatra; Sikkim]; Schmidt, 1932: 132; Kato, 1934: 159 (synonymized by Chen (1943)).

Mẫu vật nghiên cứu. Thừa Thiên-Huế: 1 đực, 1 cái, VQG Bạch Mã, 600m, 2.iv.2004; 6 đực, VQG Bạch Mã, 500m, v.2003; 2 cái, VQG Bạch Mã, 1300m, Cic0205, 11.vi.2002; 12♀, VQG Bạch Mã, 600m, v.2003; 6 đực, 11 cái, VQG Bạch Mã, 1300m, Cic0206-Cic0222, v.2003; 2 đực, 1 cái, VQG Bạch Mã, 1200m, 9.vi.2002, 8.v.2003, Cic0302, Cic0803, Cic0804.

Phân bố:

- *Trong nước*: Toàn quốc.

- *Thế giới*: Trung Quốc, Thái Lan, Ấn Độ, Mianma, Ấn Độ.

Phân họ Tettigadinae

Tộc Tibicinini

Giống *Katoa* Ouchi, 1938

Katoa Ouchi, 1938, Shanghai. Sci. Inst. Jour (Sect. III) 4; 102

Lisu Liu, 1940, Harvard. Uni. Mus. Compar. Zool. Bul. 87: 105

Loài chuẩn: *Katoa tenmokuensis* Ouchi, 1938, Shanghai Sci. Inst. Jour. (Sect. III) 4 : 103.

Phân bố: Oriental region.

15. *Katoa chlorotica* Chou & Lu, 1997

Katoa chlorotica Chou & Lu, 1997: 94; Pham & Yang, 2009: 4.

Mẫu vật nghiên cứu. Thừa Thiên-Huế: 4 đực, 5 cái, VQG Bạch Mã, 11-13.vii.2011, 600 m

Phân bố:

- Trong nước: Hoà Bình, Thừa Thiên-Huế, Quảng Nam.

- Thế giới: Trung Quốc.

Lời cảm ơn: Kết quả nghiên cứu này đã nhận được sự ủng hộ về kinh phí từ chương trình “The Belgian Global Taxonomic Initiative National Focal Point”, đề tài NAFOSTED-106.12-2012.63, đề tài hợp tác song phương với Cộng hòa Belarus (VAST.HTQT.BELARUS.03/15/16), và quỹ tài nguyên thiên nhiên của Nhật Bản (NAGAO).

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. **Phạm Hồng Thái**, 2004. Tạp chí Sinh học, vol 26(3A): 61-65.
2. **Phạm Hồng Thái**, 2005a. Báo cáo khoa học về Sinh thái và Tài nguyên sinh vật, Hội thảo Quốc gia lần thứ nhất, Nxb. Nông nghiệp, trang: 232-235.
3. **Phạm Hồng Thái**, 2005b. Tộc Huechysini (Homoptera: Cicadidae) ở Việt Nam. Báo cáo khoa học, Hội nghị Côn trùng học toàn quốc. Nxb. Nông nghiệp, Hà Nội: 216-218.
4. **Phạm Hồng Thái, Tạ Huy Thịnh**, 2005a. Báo cáo khoa học về Sinh thái và Tài nguyên sinh vật, Hội thảo Quốc gia lần thứ nhất, Nxb. Nông nghiệp: 236-247.
5. **Phạm Hồng Thái, Tạ Huy Thịnh**, 2005b. Khoá định loại tới tộc của họ Ve sấu (Cicadidae, Auchenorrhyncha, Homoptera) ở Việt Nam. Báo cáo khoa học, Hội nghị toàn quốc Những vấn đề nghiên cứu cơ bản trong Khoa học các sự sống. Nxb. KHKT, Hà Nội: 287-290.
6. **Pham, H. T., J. T. Yang**, 2009. Zootaxa 2249, 1-19.

**AN ANNOTATE LIST OF CICADAS (HEMIPTERA: CICADIDAE)
IN BACH MA NATIONAL PARK, THUA THIEN HUE PROVINCE**

HUYNH VAN KEO, PHAM HONG THAI

SUMMARY

Bach Ma National Park (NP) is a protected area zone in central Vietnam, that has long been known for its exceptional diversity of flora and fauna. The paper listed 15 species belonging to 11 genera, 7 tribes, 3 subfamily from Bach Ma national park. Among them 5 species are newly recorded for Bach Ma national park, viz. *Platycleura hilpa* Walker, 1850; *Platycleura coelebs* Stål, 1863; *Cryptotympana mandarina* Distant, 1891; *Dundubia hainanensis* (Distant, 1901); *Katoa chlorotica* Chou & Lu, 1997. Additionally, two species, namely *Gaena annamensis* Distant, 1913 and *Meimuna microdon* (Walker, 1850) are recorded in Bach Ma NP but not for other areas in Vietnam.